



УКРАЇНА ТА ЄВРОПА — СПІЛЬНО ДО РОЗВИТКУ



Сергій МАЛУКОВ, голова Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні, кандидат юридичних наук

Прискорені темпи світових глобалізаційних процесів, в які інтегрована вся планета, формують практично перед кожною державою необхідність стратегічного переосмислення філософії власного розвитку з метою диверсифікації ресурсної бази свого зростання. У цьому контексті місце самоврядування в Україні вступає у якісно нову фазу розвитку, оскільки зважене й цілеспрямоване його реформування володіє потужним потенціалом для системного оздоровлення всієї країни. Саме проведення органічних змін на місцевому та регіональному рівнях може стати самодостатнім джерелом активізації не лише муніципального руху, а й загальнонаціональної ідеї в цілому.

На етапі загострення світової економічної кризи, в умовах гострого дефіциту фінансових ресурсів, перш за все, варто ефективно використовувати вже наявні механізми модернізації системи муніципального управління, що, передусім, потребує практичного втілення кращих інноваційних напрацювань регіонів, а також подальшу імплементацію міжнародних практик і стандартів відповідно до пріоритетів політики європейської інтеграції України та пер-

шочергових завдань, визначених Президентом України.

Одним з яскравих вітчизняних прикладів у цьому напрямі є Всеукраїнський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування. Реформований Президентом В. Ф. Януковичем Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні, виконуючи функції Дирекції Конкурсу, спрямовує свої зусилля для максимального задоволення потреб громад у вирішенні проблемних питань розвитку територій.

Слід відзначити, що саме Всеукраїнський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування визнаний європейськими експертами одним з найефективніших державних інструментів, дією який дозволяє вирішувати місцеві проблеми активним та компетентним представникам місцевого самоврядування. Переконали, що становлення дієздатного місцевого самоврядування значною мірою залежить від ініціативи та інтелектуальної спроможності на місцях, готовності розв'язувати проблеми муніципального розвитку на основі інноваційних підходів.

Проекти останніх років Конкурсу охоплюють майже весь спектр напрямів діяльності місцевого самоврядування. Серед основних — організація ефективної системи надання послуг населенню; удосконалення процедури прийняття рішень органами місцевого самоврядування; розробка та реалізація інвестиційної політики; удосконалення системи планування, забудови та благоустрою населених пунктів; впровадження енерго- та ресурсозберігаючих технологій; будівництво і реконструкція об'єктів соціально-культурної сфери; розвиток дорожнього та комунального господарства; здійснення екологічних та природоохоронних заходів.

Стрімке збільшення кількості учасників Конкурсу переконує в доцільності суттєвого розширення ресурсної бази його проведення як загальновизнаного механізму забезпечення якомога ширшої можливості міст та районів при вирішенні нагальних завдань місцевого та регіонального розвитку. Практика функціонування Конкурсу засвідчила його високу ефективність в якості сти-

мулюючого чинника притоку інвестицій у розвиток громад, модернізації інфраструктури, створення нових робочих місць. Реалізовані у рамках Конкурсу проекти створюють міцну базу зростання добробуту громадян, підвищуючи інвестиційну привабливість регіонів, сприяють зайнятості та покращенню якості життя населення.

У контексті визнання одним з найважливіших пріоритетів реалізації державної політики України її євроінтеграційного вектору, є безсумнівною необхідністю поглибленого вивчення та застосування на національному рівні кращих європейських практик у галузі державного управління та місцевого самоврядування, а також використання потенціалу провідних міжнародних організацій, що сприймається нами як один із основних напрямів у роботі.

У цьому плані позитивним прикладом є співпраця Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні та Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні», які спільно з науковцями Національної академії державного управління при Президентові України реалізували у 2012 році унікальний проект, спрямований на розвиток територіальних громад у рамках Всеукраїнського конкурсу проектів і програм розвитку місцевого самоврядування.

Визнання курсу на європейську інтеграцію поряд із розвитком місцевого самоврядування, як одного з основних пріоритетів державної політики України, актуалізує питання реформування системи місцевого самоврядування ще й з огляду на те, що проблематика реформи в сфері місцевої і регіональної демократії на сьогодні також є пріоритетною і в Європі.

Як зазначалося, світові тенденції глобалізації поряд з фінансово-економічною кризою призвели до загострення в Європі проблем місцевого і регіонального розвитку, а також актуалізації для більшості країн Європи потреби у радикальному покращенні їх систем управління та адміністративно-територіальної структури.

Належна імплементація положень Європейської хартії місцевого



самоврядування є невід'ємною складовою реформаторського процесу в галузі місцевого самоврядування та регіональної політики. Будуючи сьогодні нову державу для громадян, послідовно реалізуючи пріоритети Президента України Віктора Януковича та визнаючи себе європейською країною, ми, безумовно, маємо враховувати досвід наших європейських колег. Своїми ідеями та справами маємо просувати Україну вперед, зміцнюючи місцеве самоврядування і спільно розбудовуючи Європу без будь-яких штучних кордонів.

Відтак, головним акцентом у нашій роботі повинно бути не механічне нав'язування мантри «реформа» заради самого слова «реформування», а зосереджена концентрація на суті і кінцевій меті перетворень, а також формування чіткого плану дій, який зрештою забезпечить результат у вигляді реального перерозподілу національного потенціалу на користь конкретних людей, а не відносних і безпредметних абстракцій.

Слова завжди залишаються лише словами, тому команда Президента України Віктора Януковича не може дозволити собі зачаровуватися манією красивих, але не наповнених реальним змістом фраз, і повинна діяти чітко та прагматично, з точним розрахунком на запланований результат.

Співпраця з європейськими структурами дає чіткий дороговказ і предметно окреслені напрями та орієнтири для дій. Тому головна задача — не розосередження на беззмістовних розмовах про реформи, а конкретний набір завдань, про які вже досить сказано, і які треба щонайшвидше виконувати. Президентом України надані конкретні доручен-

ня, визначені чіткі пріоритети, які ми повинні відповідально реалізовувати без зайвого пафосу.

В умовах сучасних викликів було б верхом безвідповідальності розраховувати на успішність реформи місцевого самоврядування без значного фінансового інвестування в муніципальну сферу. Тому реформа має ґрунтуватися на чіткій інвентаризації фінансових ресурсів, які держава може спрямувати під відповідально гарантований, всебічно та економічно обґрунтований суспільно-політичний проект.

Слід усвідомлювати, що будь-які незбалансовані і популістсько мотивовані ініціативи в сфері муніципального управління неминуче позначатимуться не лише на впорядкованому функціонуванні системи місцевого самоврядування, а й на добробуті кожного громадянина.

Тому, починаючи реформу, ми повинні діяти з точністю і впевненістю нейрохірурга, прораховуючи кожну деталь. Тут, як ніколи, доречна народна мудрість — сім разів відміряти, перш ніж розпочати перезавантаження ключового інституту в державі.

Саме з огляду на це не сприймаю поспішні заклики до негайного руйнування основ. Переконали, що ми не маємо права на непрораховані і безвідповідальні експерименти, оскільки мова йде про долю держави і мільйонів людей.

Зараз головне викристалізувати формулу врахування найоптимальніших ініціатив і універсальних пропозицій, згенерованих на місцях, які стануть спільним знаменником для оздоровлення усіх регіонів. Тому до реформи місцевого самоврядування слід підходити як до кропіткої, опрацьованої най-

авторитетнішим консиліумом фахівців терапії. Можливо, вона буде різкою, головне, щоб ця терапія була кваліфікованою і гарантовано забезпечила результат — швидке і динамічне оздоровлення базової системи функціонування держави, якою, без сумніву, є місцеве самоврядування.

Ніхто не може звинуватити Президента України чи його команду в нерішучості, але початку дій має передувати схвалення генерального плану подолання регресивних явищ у місцевому самоврядуванні, якісного селекційного відборі здорових, перспективних аспектів та умілому поєднанні компромісів із інноваційними підходами.

Не слід скидати з терезів природню дихотомію інтересів центральної та місцевих регіональних влад. Вирішення цієї проблеми не передбачає простих і, тим більше, різких рухів: для органічного функціонування держави важливо максимально зберегти і збалансувати інтереси обох, оскільки лише в їх гармонійному єднанні можливо забезпечити добробут громадян і закласти фундамент подальшого розвитку держави та суспільства.

Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні повністю концентрує свої зусилля на найширшому залученні усіх зацікавлених сторін до процесу формування загальносприйнятливих підходів реформування місцевого самоврядування, не допустивши при цьому нехтування думки найнезахищеніших суб'єктів муніципального руху.

А всім «вершникам без голови», які готові заради своїх амбіцій жертвувати авторитетом Президента України, бездумно нагнітаючи нездоровий ентузіазм замість холоднокровної витримки і виваженості кожного кроку, може дати пораду, що, як відомо, є більше ніж послуга, — ще раз зважити та усвідомити важливість і необхідність відповідального підходу до реформи місцевого самоврядування.

Користуючись нагодою, хочу щиро привітати Вілкула Юрія Григоровича, Криворізького міського голову Дніпропетровської області з обранням 4 листопада 2012 року на найшанованішу посаду Президента Асоціації міст України (220 голосів «за» з 226 присутніх), який своїм авторитетом і досвідом, безсумнівно, надихне усіх причетних до місцевого самоврядування на стрімкий зліт інтелектуальної насаги в розбудові нашої спільної мети — міцного і самодостатнього в усіх відношеннях наріж-



ного каменя державності — місцевого самоврядування.

Важливим є констатувати, що на сьогодні в Україні створюються ґрунтовні інституційні передумови для цього та існує чітко сконцентрована політична воля.

Так, Президент України наголосив: «Я зроблю все для того, щоб органи самоврядування стали фундаментом народовладдя, помічником у вирішенні повсякденних проблем». У програмі Президента «Україна для людей» проголошено, що місцеве самоврядування повинно стати надійним та міцним фундаментом народовладдя. Принципово важливе розширення повноважень місцевих рад, максимальне усунення бюрократичних перешкод при вирішенні питань розвитку територіальних громад.

Головна мета зазначених трансформацій — забезпечити самодостатність інститутів місцевих органів влади. А основні пріоритети полягають у децентралізації влади, усуненні надмірної концентрації і дублюванні владних повноважень, створенні умов для всебічного розвитку місцевого самоврядування.

Серед комплексу завдань, що стоять перед нами, — модернізація системи територіального устрою України, яка забезпечить формування економічно спроможних адміністративно-територіальних одиниць різного рівня, дотримання принципу повсюдності місцевого самоврядування та чітке розмежування територій громад. У світлі цього завдання особливо важливим є формування нового бачення функціонального призначення і статусу місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Саме такий підхід було підтримано учасниками Міжнародних муніципальних слухань «Розвиток належного врядування на місцевому і регіональному рівнях», які були проведені в Україні 1 листопада 2011 року за участю представників Ради Європи. Як результат — Президент України Віктор Янукович підписав доручення № 1-1/144 від 25 січня 2012 року. Також 30 січня 2012 року було підписане відповідне доручення Прем'єр-міністра України № 3554/1/1-12, спрямоване на підготовку до реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

У рамках реалізації положень зазначеного доручення постановою Кабінету Міністрів України від 29 лютого

2012 року № 169 утворено робочу групу з питань удосконалення територіальної організації влади та місцевого самоврядування, до основних завдань якої належить: сприяння забезпеченню координації дій органів виконавчої влади з питань удосконалення територіальної організації влади та місцевого самоврядування; підготовка узгоджених пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у сфері удосконалення територіальної організації влади та місцевого самоврядування; визначення шляхів і механізмів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації державної політики у зазначеній сфері; підвищення ефективності взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади; удосконалення нормативно-правової бази з відповідних питань. На цей час групою у співпраці з експертами Ради Європи розроблено проект Концепції реформування системи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

16 травня 2012 року Верховна Рада України ухвалила Закон «Про ратифікацію Протоколу №3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань євро регіонального співробітництва (ОЕС)», спрямований на сприяння розвитку співробітництва між територіальними громадами або владою різних держав відповідно до політико-адміністративних структур і міжнародних зобов'язань держав, запобігання труднощам, виникнення яких можливе внаслідок розбіжностей в національному законодавстві в галузі транскордонного та міжтериторіального співробітництва. Протокол встановлює, що територіальні громади або влада й інші органи можуть утворити орган транскордонного співробітництва у формі «об'єднання євро регіонального співробітництва» (ОЕС) на території держав — членів Ради Європи, які є Сторонами цього Протоколу. Метою ОЕС є заохочення, підтримка та розвиток в інтересах населення транскордонного та міжтериторіального співробітництва між його членами у сферах спільної компетенції та відповідно до повноважень, установлених згідно з національним законодавством відповідних держав. Ратифікація Протоколу сприятиме розвитку транскордонного співробітництва з урахуванням принципів та пріоритетів державної регіональної політики.

Також варто відзначити, що 23 жовтня 2012 року у Верховній Раді України зареєстровано законопроект про ратифікацію Додаткового протоколу до Європейської хартії місцевого самоврядування про право участі у справах органу місцевого самоврядування (р. № 0288).

Додатковий протокол до Європейської хартії місцевого самоврядування було укладено на 16-й Європейській конференції міністрів, відповідальних за регіональне та місцеве врядування (м. Утрехт, Королівство Нідерланди, 16–17 листопада 2009 р.), і на сьогодні відкрито до підписання державними членами Ради Європи. Цей документ має на меті забезпечити у рамках реалізації Європейської хартії місцевого самоврядування право кожної людини на участь у соціально-політичному житті на місцевому рівні та у діяльності органів місцевого самоврядування.

Реалізація цих міжнародно-правових договорів, створення відповідної адаптованої правової бази місцевого самоврядування в Україні потребує від Верховної Ради України, Уряду, профільних міністерств та відомств, органів місцевого самоврядування та профільних організацій не тільки високого професіоналізму, але й органічної взаємодії, тісної та злагодженої роботи.

21–23 травня 2012 року відбувся перший плановий візит в Україну моніторингової групи Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи. Загальною метою моніторингу, який Конгрес здійснює почергово в кожній країні-члені Ради Європи, є контроль реалізації Україною положень Європейської хартії місцевого самоврядування.

Метою першого візиту представників Конгресу стало налагодження контактів з органами місцевого самоврядування України. В ході візиту відбулася зустріч з асоціаціями органів місцевого самоврядування України — Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України», Всеукраїнською асоціацією органів місцевого самоврядування «Українська асоціація районних та обласних рад», Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад, представниками делегації України в Конгресі місцевих і регіональних влад Ради Європи та керівництвом Державного фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні.

Делегація Конгресу позитивно оцінила організаційний рівень проведення першого моніторингового візиту. А 6 липня 2012 року в місті Ванн (Франція) на засіданні Моніторингового комітету

Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи була презентована інформація з цього питання. При цьому Конгресом було відзначено високий рівень підготовки української сторони до моніторингового візиту та ефективну співпрацю з секретаріатом Конгресу і його доповідачами. Крім того, доповідачами були зроблені висновки стосовно відкритості, транспарентності та кваліфікованого підходу до надання інформації представниками України. Також було відмічено належний рівень взаємодії між асоціаціями органів місцевого самоврядування та центральною владою та наголошено на існуванні у Президента України та парламентської більшості політичної волі до розвитку сфери місцевого самоврядування.

У той же час доповідачі відзначили необхідність подальших зусиль української сторони, націлених на більш повну імплементацію положень Європейської хартії місцевого самоврядування, та анонсували свої сподівання на низку конкретних кроків з боку України щодо вдосконалення національного законодавства, зокрема в частині належного розмежування повноважень і фінансового забезпечення органів місцевого самоврядування.

На окрему увагу заслуговує ще одна важлива для нас подія. 17 жовтня цього року делегаціями 47 країн-членів Ради Європи Президентом Палати регіонів Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи (на 2012–2014 рр.) обрано члена делегації України Наталію Романову.

Дозволю собі підкреслити, що представник нашої держави вперше за історію членства України у Раді Європи обійняв посаду такого високого рівня, що є свідченням успішної діяльності України у цьому напрямі та посилює вплив нашої держави на формування та реалізацію політики Ради Європи у галузі місцевої і регіональної демократії.

Підсумовуючи, хочу зазначити, що головна мета наших спільних зусиль має спрямовуватися на забезпечення благополуччя усіх територіальних громад та регіонів, добробут кожного громадянина. І Україна послідовно йде до реалізації цього завдання. Як на національному, так і на міжнародному рівні проводиться послідовна робота, націлена на вдосконалення вітчизняного законодавства, вдосконалення практик місцевої і регіональної демократії.

Користуючись нагодою, хочу привітати всіх з Днем місцевого самоврядування. Як засвідчує досвід країн західної

демократії, тільки за умов оптимальної децентралізації й деконцентрації влади, дотримання принципів субсидіарності й самостійності місцевого самоврядування є можливим поліпшення добробуту населення, створення дієвих гарантій реалізації прав і свобод людини і громадянина, покращення соціально-економічного розвитку територіальних громад, районів та регіонів.

Наше завдання сьогодні посилювати важливу інтегруючу роль місцевого самоврядування у повсякденному житті громадян, консолідації громадянського суспільства, наближенні України до європейських стандартів державотворення.

Упевнений, подальший розвиток та зміцнення демократичних принципів функціонування місцевого самоврядування є запорукою злагоди в суспільстві, а також потужним стимулом для сталого економічного зростання кожної територіальної громади та всіх регіонів України.

Бажаю усім співвітчизникам наполегливості, мужності і нових здобутків у нашій спільній і відповідальній праці, а також міцного здоров'я, щастя, родинного благополуччя та здійснення всіх життєвих планів і сподівань!

➔ АНОНС

ДЕРЖАВНИЙ ФОНД СПРИЯННЯ МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННЮ В УКРАЇНІ ІНФОРМУЄ

З метою покращення взаємодії та консолідації інтересів місцевого самоврядування на державному рівні Всеукраїнська асоціація органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України», Всеукраїнська асоціація сільських та селищних рад та Українська асоціація місцевих та регіональних влад підписали угоду про співпрацю у форматі Національного Конгресу місцевого самоврядування (далі – Конгрес).

Конгрес — це не політична організація, а форма співпраці для відстоювання прав територіальних громад, формування єдиної позиції щодо розвитку місцевого самоврядування в Україні.

Основною метою Конгресу є забезпечення спільної діяльності сторін, спрямованої на формування державної регіональної політики, удосконалення територіальної організації влади.

До керівного органу — Ради конгресу — обрано 18 осіб. Кожна асоціація головує у Конгресі впродовж півроку.

4 липня 2012 року відповідно до п. 3 рішення Конгресу від 3 лютого 2010 року «Про періодичність головування асоціацій на сесіях Національного конгресу місцевого самоврядування» Українська асоціація районних та обласних рад (Президент – Чернов С. І., голова Харківської обласної ради) передала головування у Конгресі Всеукраїнській асоціації сільських та селищ рад (Голова – Фурсенко М.І., голова Фурсівської

сільської ради Білоцерківського району Київської області). У грудні повноваження головування на сесіях Конгресу будуть передані Асоціації міст України (Президент – Вілкул Ю.Г., Криворізький міський голова).

Лобіюючи питання органів місцевого самоврядування, Конгрес керується конституційним принципом (ст. 3): «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю».

У 2012 році планується проведення засідання Національного Конгресу місцевого самоврядування спільно з Муніципальними слуханнями.

Державний фонд сприяння місцевому самоврядуванню в Україні є засновником та організатором проведення щорічних Муніципальних слухань, метою яких є питання пошуку шляхів підвищення ресурсного потенціалу місцевого та регіонального розвитку в контексті адміністративної та муніципальної реформ, державної підтримки розвитку місцевого самоврядування.

Міжнародний та вітчизняний резонанс проведення щорічних Муніципальних слухань свідчить, що вони стали головним заходом для органів місцевого самоврядування та їх асоціацій, основною інформаційно-комунікативною подією року для муніципальної еліти нашої держави.